

Vlaams
Parlement

vergadering **C282 – LEE38**
zittingsjaar 2010-2011

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Onroerend Erfgoed

van 22 juni 2011

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over nutteloze archeologische opgravingen - 1777 (2010-2011)	3
Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over het advies van de Vlaamse Heraldische Raad en de wisselwerking met het Vlaams Parlement - 2285 (2010-2011)	13
Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de bescherming van bunkers en bunkerlinies - 2514 (2010-2011)	16

■

Waarnemend voorzitter: de heer Wilfried Vandaele

Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over nutteloze archeologische opgravingen - 1777 (2010-2011)

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Voorzitter, mijn vraag om uitleg is haast vergaan onder stof en aarde. Ik heb ze weer moeten opgraven om ze alsnog te kunnen stellen. Ik dank alvast de voorzitter en de secretaris van deze commissie.

Ik stel deze vraag om uitleg met een zekere schroom. De aanleiding is een artikel dat op 26 maart 2011, ondertussen enkele maanden geleden, in De Morgen is verschenen. In dat artikel zijn een aantal archeologische sites met de nodige problemen en commentaren beschreven. Met dit artikel brengt mijn geliefde krant veel schade toe aan een sector in volle ontwikkeling. Het is een jonge sector en een jong beleid. Het is nog verre van matuur. We kijken uit naar het ontwerp van decreet om die maturiteit te verhogen.

Ik ben een groot verdediger van de archeologie. We moeten bekommerd zijn om het maatschappelijk draagvlak. Het gebrekkig maatschappelijk draagvlak is een van de redenen waarom De Morgen dat verhaal heeft kunnen opdissen. Dit brengt schade toe aan het archeologisch werk. Ik ben ervan overtuigd dat de vijf excessen niet representatief zijn voor de realiteit in Vlaanderen. Ze zijn eruit gepikt en aangeblazen door een burgemeester die een orangist is maar geen liefhebber van het archeologisch erfgoed. Door hem zo te typeren, kan iedereen misschien bedenken over wie het zou kunnen gaan.

Het is een spijtige zaak dat een stuk van de kwaliteit in Vlaanderen op die manier in het gedrang wordt gebracht en in een kwaad daglicht wordt geplaatst. De vraag is waar de problemen zich situeren en wat de oorzaak van die problemen is. Gaat het, zoals in het artikel wordt gesuggereerd, vooral om publieke gronden? In welke mate zijn de opgravingen aan de problematiek van de openbare werken gerelateerd? Hier zijn Vlaamse diensten bij betrokken. Eén dossier bevindt zich nog bij het Hof van Cassatie. Ik weet niet of er ondertussen al een uitspraak is. Deze discussies blijven echter aanslepen.

Tijdens de hoorzittingen die we tijdens de bespreking van de conceptnota betreffende het onroerend erfgoed hebben georganiseerd, hebben we het over een fonds gehad. Dat fonds zou een goede zaak zijn en zou ons kunnen helpen bepaalde problemen op te lossen. Daarnaast moeten we ook eens over de procedures en de timing in verband met de vergunningen van de opgravingen nadenken. Volgens mij gaat er veel tijd verloren omdat bepaalde zaken niet goed in elkaar zitten. Op die manier ontstaat onvrede.

In het artikel wordt tevens de indruk gewekt dat de archeologie in Vlaanderen een tewerkstellingsbeleid zou zijn. Ik citeer: “Het aantal erkende archeologen nam sinds de komst van het decreet in 2004 exponentieel toe. Het werd big business en vooral op kosten van lokale overheden.” Er staan allerlei technische fouten in het artikel, zoals jaartallen.

Ik ben blij dat dit vakgebied kan groeien en bloeien. Het moet natuurlijk wel in een goed maatschappelijk daglicht staan. Ik heb twijfels bij het voorbereidend wetenschappelijk werk, met inbegrip van de proefsleuven.

We beschikken over de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Dit is momenteel ons belangrijkste instrument. De waarnemingen in verband met archeologische vindplaatsen en de vindplaatsen zijn in de CAI opgenomen. Het is de bedoeling een archeologische databank te ontwikkelen en aan de CAI toe te voegen. Dit moet het werkinstrument verbeteren en ons in staat stellen de waarde van bepaalde zones bij openbare werken beter te kunnen inschatten.

Er is duidelijk een probleem met de inventarisatie, met de waardering en met de procedures. Ik zou dan ook een aantal vragen willen stellen die voor de archeologie in het algemeen belangrijk zijn. Deze vragen zijn gedeeltelijk van informatieve aard. Die informatie lijkt me noodzakelijk om een volwaardige discussie te kunnen voeren.

Minister, op hoeveel plaatsen werd gegraven op het ogenblik dat ik deze vraag om uitleg indiende? Hoe verhoudt dit zich tot de situatie in de voorbije jaren? Hoe ziet u die opgravingen nog evolueren? Is er al dan niet sprake van een exponentiële toename, zoals in de krant te lezen staat?

Welk percentage van de opgravingen kan succesvol worden genoemd? Het artikel wekt de indruk dat veel opgravingen niet nuttig of niet zinvol zijn. Er zou niets worden gevonden en het zou om een tewerkstellingsprogramma gaan. Hoeveel belangrijke stukken met een archeologisch of historisch-wetenschappelijke waarde hebben de graafwerken opgeleverd?

In welke mate wordt gericht gegraven? Is de CAI als wetenschappelijk instrument nuttig, bruikbaar en voldoende sterk om onderzoekswerk te verrichten? Is de CAI, zoals sommigen beweren, zeer onvolledig en onbetrouwbaar?

Hoe groot is het areaal dat volgens de inventaris als mogelijk interessant wordt gecatalogeerd? Welk gedeelte van dat areaal is al daadwerkelijk onderzocht? Ik stel die vraag onder meer omdat de CAI terecht niet zo makkelijk toegankelijk is. We kunnen dit niet met het bouwkundig erfgoed vergelijken. Op dat vlak kan de burger door wat te klikken zelf op onderzoek gaan.

Hoe staat het met de inventaris van de afgebakende archeologische zones? Zijn de opgravingen op publieke gronden in de lijst van onderzochte sites oververtegenwoordigd? Dit wordt in het artikel gesuggereerd. Heeft dit iets met dreigende rechtszaken te maken of heeft die vermeende oververtegenwoordiging nog andere oorzaken?

Hoe zit het met het fonds dat u wilt oprichten om op die opgravingen te financieren?

Is er effectief sprake van een exponentiële groei van het aantal vergunde archeologen? Is er een causaal verband met de stijgende vraag naar opgravingen? Wie of wat genereert de toename van die opgravingen?

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers: Voorzitter, ik vind dit een zeer interessante vraag om uitleg. Ik heb het artikel in De Morgen destijds ook gelezen. Ik vond het eigenlijk vrij tendentius. De titel 'Nutteloze opgravingen' was uiteraard bedoeld om de aandacht te trekken.

Wat zijn eigenlijk nutteloze opgravingen? Ik vraag me af hoe we dat kunnen beoordelen. Alles zit immers onder de grond. We weten niet altijd wat er aanwezig kan zijn. De opgravingen kunnen een beeld opleveren van hoe het vroeger in een stad was. Dit kan soms pas na meerdere opgravingen gebeuren. Hoe bepalen we wat nuttig is en wat een succesvolle opgraving is? Hoe zien de minister en de mensen op het terrein, de archeologen en de medewerkers van onze administratie, dat precies?

Ik vind de vragen van de heer Caron zeer pertinent. Het fonds houdt verband met de besprekingen die we hier al over het ontwerp van decreet hebben gevoerd. Bepaalde zaken zullen er allicht snel komen.

In elk geval staan in het artikel fouten. Op de site www.archeonet.be heeft de heer Kolacny een aantal zaken weerlegd. In sommige gevallen ging het slechts om een derde van de in het artikel aangehaalde kostprijs. Er moeten dus wel fouten in het artikel hebben gestaan.

Aan de andere kant is er momenteel een heel negatieve beeldvorming over archeologie door een aantal burgemeesters die gereageerd hebben, niet alleen vanwege vertragingen maar vooral vanwege de kostprijs. Minister, wat kunt u doen om die negatieve beeldvorming te

keren? Welke initiatieven kunt u nemen om die negatieve beeldvorming in de toekomst tegen te gaan?

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Die negatieve beeldvorming over archeologie is inderdaad zorgwekkend. De forse uithaal van de burgemeester van Leuven heeft al een aantal effecten gehad, met artikelen in De Morgen, in Knack en in andere tijdschriften en kranten. We zitten dus in het verdomhoekje en in het defensief. De vraag is hoe we daaruit komen en hoe we ervoor zorgen dat het kind niet met het badwater wordt weggegooid.

Op dit ogenblik zijn er nogal wat opgravingen bezig naar aanleiding van openbare werken die in het licht van 2012 in volle snelheid moeten plaatsvinden. Men is bezig in Mechelen, in Leuven, in Lier. Misschien is het aangewezen om op korte termijn een rondetafel te beleggen met een aantal centrumgemeenten en -steden en belangrijke steden om na te gaan in welke mate een helpende hand kan worden gereikt om die processen financieel beheersbaar te maken en administratief en inzake procedures en uitvoering in tijd te beperken. Met wat goede wil en wat meer overleg, ook intern binnen Ruimtelijke Ordening en Erfgoed, kunnen snel resultaten worden geboekt die enige wrevel bij de betrokken bestuurslui zouden kunnen wegwerken.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Dit is een actuele vraag, al is de aandacht van de media dan wat verschoven. Het blijft echter een fundamenteel punt dat ons zorgen baart. Mijnheer Van Mechelen, we moeten ons inderdaad zorgen maken over het feit dat er door verkeerde informatie en uitspraken die ik absoluut niet onderschrijf, ergernis ontstaat. Ik ben de laatste om te zeggen dat er geen problemen zijn met het Archeologiedecreet. In het nieuwe decreet worden oplossingen aangereikt voor een aantal problemen, die ik even samenvat.

Ten eerste hebben we te maken met rechtszekerheid. Tot nu toe heeft een bouwheer nog geen overzicht van de waardevolle archeologische gebieden. Ten tweede worden heel wat bouwheren halverwege het project geconfronteerd met het feit dat zij een zorgplicht hebben. Dat leidt tot vertraging, stillegging enzovoort. Ten derde zijn de bouwheren de ‘ongelukkigen’ die de onkosten moeten dragen, die hoog kunnen oplopen. Ten vierde kan men beter werk maken van een integratie met Ruimtelijke Ordening.

Deze vier punten worden aangepakt in het beleid dat ik voer, alsook het punt van de kosten, waarbij ik in samenspraak met de bouwsector zoek naar een solidariteitsfonds. Die onvolkomenheden zijn er. Om daaruit te concluderen wat de teneur is van het artikel uit De Morgen, is een stap te ver.

Mijnheer Caron, ik verneem dat de betrokken krant uw geliefkoosde krant is. Het artikel hebt u echter niet geliefkoosd, neem ik aan. Het is, zoals mevrouw Brouwers zegt, een tendentius artikel. Het is een artikel dat archeologie in een slecht daglicht plaatst en dat bovendien een zeer eenzijdig en onjuist beeld schetst. Dat is geen correcte journalistiek. Er is geen woord en wederwoord geweest. Er is geen controle geweest. Het gaat om eenzijdige beweringen, die bovendien niet kloppen.

Heel wat elementen uit het artikel worden niet in de juiste context geplaatst en worden onterecht uitvergroet. Het artikel staat zelfs bol van fouten en onjuistheden. Het begint al in de eerste zin waarbij de journalist stelt dat het “decreet van 2004 archeologen de macht heeft om te graven waar ze willen”.

Ik heb geen weet van een decreet van 2004. Men zou toch verwachten dat die journalist op zijn minst nagaat over welk decreet het gaat. Verder is het volstrekt onjuist dat archeologen de macht hebben om te graven waar ze willen.

Ik overloop heel kort de vijf beschreven opgravingen uit het artikel. De eerste opgraving vindt plaats in Harelbeke. De nv Huyzentruyt is hier aan bod geweest naar aanleiding van een

vraag van de heer Decaluwe. Het archeologisch vooronderzoek heeft drie dagen geduurd. Het eigenlijke onderzoek is nog niet gebeurd. Wat de kosten betreft, staat in het artikel dat die mogelijk tot 600.000 euro kunnen bedragen. Het vooronderzoek heeft 5540 euro exclusief btw gekost. Wat de relevantie betreft, heeft het opgravingsrapport van het vooronderzoek massa's sporen opgeleverd die aantonen dat op de site het centrum van een Romeinse nederzetting aanwezig is. Het aantreffen en de kans tot onderzoek van een nederzetting uit de Gallo-Romeinse periode doet zich uiterst zelden voor. Er is nog geen vervolgonderzoek geweest.

Het agentschap heeft daar zeer ongelukkig gehandeld. We zijn in eerste aanleg veroordeeld. Dat is bevestigd in beroep, waarop cassatieberoep is aangetekend. Het agentschap is veroordeeld wegens onzorgvuldig handelen. Het had tegenstrijdige informatie gegeven en toestemmingen gegeven die werden herroepen. Op basis daarvan heeft de nv Huyzentruyt geprocedeerd en gelijk gekregen. Ik heb hier al uitvoerig toegelicht wat het probleem was.

Een tweede opgraving vindt plaats op het Fochplein in Leuven. Ook daar hoor ik over de kostprijs heel andere verhalen, maar ik ga daar niet dieper op in. Dat is in onderaanneming gebeurd. Het zou mooi zijn eens te informeren wat de effectieve kostprijs is die de onderaannemer heeft gekregen. De stad Leuven heeft ervoor geopteerd dat in de algemene opdracht te stoppen en heeft daarvoor een forfait betaald.

Wat de relevantie betreft, kon aan de hand van de archeologische sporen de ontwikkeling van de stad op deze site over acht eeuwen gevolgd worden. De stadswording van Vlaamse steden doorheen de middeleeuwen is een onderzoeksterrein dat volgens de specialisten nog vele kennislacunes telt.

De derde opgraving betreft een voetbalveld in Holsbeek, spottend ook wel de vuursteentjes genoemd. Er wordt een kostprijs vermeld van 3 miljoen euro. Het gefactureerde bedrag voor vooronderzoek en opgraving van één concentratie van de vuursteentjes bedroeg 36.164 euro. Het onderzoek was binnen een maand afgerond, in maart 2011. Wat de relevantie betreft, bood de vondst van de honderden vuursteentjes een unieke kans om de menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum, van 10.000 tot 5000 voor Christus, in het gebied te bestuderen. Het onderzoek was slechts een proefonderzoek. Eventueel verder onderzoek hangt af van beslissingen van Aquafin.

De vierde opgraving betreft een OCMW-rusthuis in Geel. Het vooronderzoek heeft drie dagen geduurd, het eigenlijke onderzoek een maand. De kostprijs zou zogenaamd 190.000 euro bedragen. Het gefactureerde bedrag door het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE) was 17.438 euro. Het OCMW heeft daar bovenop een bedrag betaald voor 150 kraanuren, drie arbeiders en een werfkeet. Wat de wetenschappelijke relevantie betreft, zijn zogenaamd slechts enkele scherven gevonden. Nochtans zijn er nederzettingssporen uit de late bronstijd, de vroege ijzertijd en de volle middeleeuwen gevonden, waaronder drie gebouwplattegronden, plattegronden van meerdere bijgebouwen, twee waterputten en een afvalkuil. In deze streek is het de eerste maal dat aardewerk uit de late bronstijd en de vroege ijzertijd in nederzettingcontext is aangetroffen. In ruimere context levert dit een belangrijke bijdrage tot het synthetiserend onderzoek van de introductie en de evolutie van metaaltijden in onze gewesten.

Ten slotte is er de Ezelstraat in Wevelgem. Uitvoeringstermijn: zogenaamd een jaar. Werkelijkheid: acht weken voor het vooronderzoek en de opgraving samen. Het onderzoek werd zelfs afgerond nog voor de bouwheren de eigenlijke werken wensten aan te vatten. De werken hebben dus geen enkele vertraging opgelopen. Kosten: zogenaamd meer dan 500.000 euro. De effectieve kosten waren ongeveer 100.000 euro. Wetenschappelijke relevantie: zogenaamd slechts enkele Romeinse potscherven. Werkelijkheid: een Romeins en een middeleeuws erf. Er is nog maar heel weinig gekend over de landschapsgenese en de historische geografie van deze perioden.

Ik hoop, collega's, dat dit korte relaas u kan overtuigen van de wetenschappelijke relevantie van de opgravingen die in het artikel als 'nutteloos' en 'weggesmeten geld' worden beschouwd. Jammer genoeg associëren veel mensen archeologie met Indiana Jones en goudenschatvondsten. De media hebben hier deels schuld aan door meer aandacht te besteden aan spectaculaire en tot de verbeelding sprekende vondsten, die vaak nog eens in tropische locaties worden gevonden. Nochtans ligt de wetenschappelijke relevantie van het archeologisch onderzoek niet zozeer in de materiële waarde van de opgegraven objecten, maar wel in de mate waarin archeologische sporen kennislacunes over het verleden kunnen opvullen. Dankzij archeologisch onderzoek in Vlaanderen hebben wij veel wetenschappelijke kennis opgedaan over de sociale status van de voormalige bewoners, stadsontwikkeling en urbanisatie van bepaalde streken, migratiegolven door de verschillende eeuwen heen, dagelijkse gebruiken, het socioculturele leven in de stad of het dorp enzovoort.

Wat voor een leek een onbenullige vondst lijkt, kan toch een grote wetenschappelijke waarde hebben. Vaak wordt die waarde precies gereleveerd door syntheseonderzoek van meerdere opgravingen. Dat onderscheidt archeologie in grote mate van Monumenten en Landschappen. Monumenten en Landschappen betreft veel meer het behoud van objecten als dusdanig, binnen hun context. Archeologische erfgoedzorg heeft daarentegen voornamelijk tot doel de informatie die de bron in zich draagt, op een maximale manier te bewaren.

Meerdere steden en gemeenten hebben gelukkig wel al die klik gemaakt. Ik ben bijvoorbeeld heel blij met de initiatieven van de stad Mechelen, die op dat vlak een voorbeeldfunctie heeft. De stad Mechelen gaat daar positief mee om en doet daar publiekswerking rond. Het is een groeier in de toeristische sector, die heel terecht zegt dat dit ook inzake toerisme heel belangrijk is.

Ik heb in dat verband een studie laten uitvoeren. Het aandeel van erfgoed in ons toerisme is enorm belangrijk. Het genereert meer dan 600 miljoen euro, alleen al precies in die kunststeden. Daartoe behoort ook Leuven, mevrouw Brouwers. Meer dan 600 miljoen euro op jaarbasis, dat draagt bij tot 0,34 procent van ons bruto nationaal product. Voor wie het commercieel beschouwt en het enkel vanuit nuttigheids oogpunt bekijkt, wil ik die gegevens toch eventjes meegeven.

Mechelen, Poperinge en anderen hebben die klik al gemaakt. We hebben op de interkabinettenwerkgroep, geconfronteerd met die sfeerschepping, ook beslist om daarover in dialoog te gaan met de steden. We zullen daarover informatie verschaffen en zullen hen wijzen op het belang daarvan. We zullen hen ook wijzen op de maatregelen die we in lijn aan het brengen zijn om meer rechtszekerheid te creëren en te zorgen dat er meer verdeling van de kosten gebeurt.

Ik wil absoluut tegenspreken dat archeologen aan zelfbediening doen. In tegenstelling tot wat soms wordt beweerd, zijn het niet de archeologische studie bureaus die bepalen of onderzoek noodzakelijk is. Het Agentschap Ruimte en Erfgoed bepaalt waar en wanneer een archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk is, in functie van het potentieel aanwezige archeologische erfgoed. Dat gebeurt op basis van afwegingen die voor ieder dossier dezelfde zijn.

Niet elk positief vooronderzoek leidt bovendien automatisch tot een opgraving. Ook de bewaringstoestand, de potentiële informatiewinst en de waarde van het erfgoed worden meegenomen in de beslissing. Het is Ruimte en Erfgoed dat die afweging maakt. Het gebeurt geregeld dat bij een vooronderzoek – proefsleuven, proefputten, booronderzoek enzovoort – archeologische sporen worden aangetroffen, maar dat toch geen opgraving noodzakelijk wordt geacht. Ik geef een aantal recente voorbeelden waarbij telkens het kader, de bevindingen en de gronden om geen opgraving op te leggen weergegeven worden.

Mol, Theresiastraat. Bouwvergunning: verkaveling. Advies: vooronderzoek. Resultaat vooronderzoek: nederzettingssporen, datering onbepaald. Het uitvoerende studie bureau

adviseert vervolgonderzoek. Ruimte en Erfgoed gaat in tegen dat advies en besluit geen vervolgonderzoek op te leggen, wegens lage densiteit van de sporen, de slechte bewaringstoestand van de sporen en de onduidelijke aard ervan.

Ravels, Straatakkers. Bouwvergunning: zwembad. Advies: vooronderzoek. Resultaat vooronderzoek: in de onmiddellijke nabijheid werden al waardevolle archeologische sporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen gevonden. Beslissing Ruimte en Erfgoed: advies van het studiebureau wordt gevolgd om niet over te gaan tot opgraving. De archeologische sporen blijven in situ bewaard.

Menen, Kortrijkstraat. Advies: vooronderzoek. Resultaat vooronderzoek: massieve restanten van de Hollandse versterkingen van 1817-1826, muurresten en vier kazematten. Omdat de aangetroffen structuren uit historische bronnen en de aanvullende bevindingen uit het vooronderzoek zelf voldoende gekend zijn, adviseert het uitvoerende studiebureau geen vervolgonderzoek. Ruimte en Erfgoed volgt het advies van het studiebureau: geen verdere opgraving noodzakelijk.

In 2008 werden 203 vooronderzoeken uitgevoerd, waarvan er slechts 81 geleid hebben tot een opgraving. In 2009 gaat het om 251 vooronderzoeken die uitmondten in 114 opgravingen, en in 2010 leidden 249 vooronderzoeken tot 153 opgravingen. Procentueel gezien betekent dit dat in 2008 op 40 procent van de vooronderzoeken een opgraving volgde, in 2009 op 45 procent en in 2010 op 60 procent. Er is dus een stijging vast te stellen. Dat heeft te maken met een efficiëntere en meer gerichte advisering door de bevoegde ambtenaren. Door bij minder relevante werken en in dossiers waar de kans op het aantreffen van een archeologische site kleiner is, geen archeologisch vooronderzoek op te leggen, stijgt de kans nu eenmaal dat daar waar wel een vooronderzoek opgelegd wordt, dat ook tot een positief resultaat leidt. Met andere woorden: door een meer gerichte selectie te voeren in de advisering van bouwdoSSIERS, stijgt de kans op het aantreffen van een archeologische site.

Van 1 januari 2011 tot 1 april 2011 werden 71 aanvragen voor prospectieonderzoek en 51 aanvragen voor opgravingen ontvangen. Dat is evenveel als in dezelfde periode in 2010. Toen waren er 70 prospecties en 56 opgravingen. Voor 2009 lag dat aantal iets lager, met 51 prospecties en 49 opgravingen. Op jaarbasis is er een stijging te merken: 310 (107-203) onderzoeken in 2008, 404 (153-251) onderzoeken in 2009, 458 (209-249) onderzoeken in 2010. De stijgende evolutie zal zich bij ongewijzigd beleid in de komende jaren nog doorzetten, maar het tempo van de stijging zal wellicht afnemen.

Ik heb in de commissie al meerdere malen verklaard dat Vlaanderen zowat de laatste was om het Verdrag van Malta goed te keuren. Hoewel het Archeologiedecreet van 1993 al meerdere bepalingen van Malta had geïmplementeerd, kent Vlaanderen in vergelijking met de buurlanden nog een achterstand inzake archeologisch onderzoek en het creëren van draagvlak.

Door de recente goedkeuring van het Verdrag van Malta, en zeker met de toekomstige en volledige implementatie in het nieuwe Onroerend-erfgoeddecreet, moet die achterstand ingehaald worden. Ook is het stijgende aantal archeologische onderzoeken het rechtstreekse gevolg van bouwwerken die mogelijk archeologisch erfgoed dreigen te vernielen. Het volume aan archeologisch onderzoek volgt daarmee de groeiende ruimtelijke druk die kenmerkend is voor Vlaanderen.

Zoals ik in mijn inleiding heb verklaard, ligt de wetenschappelijke relevantie van een archeologisch onderzoek niet in de materiële waarde van de opgegraven objecten, maar wel in de mate waarin archeologische sporen kennislacunes over het verleden kunnen opvullen. Het succes van een opgraving kan dus niet worden afgeleid uit het aantal – en ik citeer – “belangrijke of unieke stukken”.

Ik benadruk ook dat een opgraving niet zomaar wordt ondernomen. Er wordt eerst een vooronderzoek uitgevoerd, zoals een bureauonderzoek, boringen of proefsleuven, waarbij

wordt nagegaan of er archeologisch erfgoed aanwezig is. Indien dat het geval is, wordt afgewogen of de impact van de werken een bedreiging voor dit bodemarchief vormt. Pas na de afweging van andere criteria wordt overgegaan tot een opgraving om deze bedreigde waarden te registreren voor ze verdwijnen. Ik heb daarnet al een paar criteria vermeld. In die zin is elke opgraving succesvol. Een opgraving vindt immers pas plaats nadat is vastgesteld dat een site aanwezig is.

De archeologische sites worden trouwens in hun geheel bestudeerd. De studie van artefacten vormt slechts een aspect van een multidisciplinair onderzoek. Artefacten worden door een archeoloog niet beschouwd als unieke museumstukken, maar als een hulpmiddel om de sites en de contexten waarin ze zijn aangetroffen te dateren, te interpreteren en een plaats in de onmiddellijke en ruimere omgeving te geven. Dit is het historisch kader. De uniciteit, het werken met unieke stukken, lijkt me overigens een zeer beperkend criterium.

Vlaanderen telt enkele mooie archeologiemusea en musea waarin een afdeling aan de archeologie is gewijd. Voorbeelden zijn het Romeins Archeologisch Museum van de stad Oudenburg, het Gallo-Romeins Museum in Tongeren en het Provinciaal Archeologisch Museum in Velzeke.

Ook in het Verdrag van Malta wordt het toeristisch belang benadrukt. Een goede ontsluiting en een goede publiekswerking kunnen het draagvlak verhogen. Hetzelfde geldt voor tentoonstellingen en voor collecties die worden uitgebreid. De bezoekersaantallen van die musea en tentoonstellingen bewijzen eveneens dat de bevolking een grote interesse voor archeologie en voor archeologisch onderzoek heeft.

Er wordt niet lukraak gegraven. Bouwaanvragen die onder de bijzondere procedure van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening of onder het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 vallen, worden ter advies aan het Agentschap Ruimte en Erfgoed voorgelegd. Het merendeel van de aanvragen wordt onvoorwaardelijk gunstig geadviseerd. De aanvragen die een voorwaardelijk gunstig advies krijgen, zijn ten opzichte van een aantal criteria afgewogen. Is er gekend of potentieel erfgoed aanwezig? Wat is de omvang van de werken? Wat is de impact op het bodemarchief? Zijn er landschappelijke indicatoren? Het gebeurt regelmatig dat er indicaties van archeologische sporen zijn, maar dat het Agentschap Ruimte en Erfgoed omwille van andere criteria oordeelt dat een vooronderzoek niet noodzakelijk is.

Indien sterke indicatoren aanwezig zijn of indien een bepaalde oppervlakte wordt overschreden, wordt een vooronderzoek gevraagd. Na afloop wordt beslist of verder onderzoek noodzakelijk is. Indien er zekerheid over de aanwezigheid van een archeologische site is, kan meteen worden geadviseerd tot opgravingen over te gaan. Indien het vooronderzoek geen resultaat oplevert, worden de terreinen vrijgegeven. Indien het vooronderzoek resultaten oplevert, wordt zorgvuldig afgewogen of al dan niet zal worden opgegraven.

De erfgoedconsulenten voeren de selectie uit op basis van vakkennis en ervaring. Ik wil in dit verband de verdediging van mijn agentschap opnemen. Ik ben de voormalige administrateur-generaal dankbaar. Om de publieke opinie voor te lichten, heeft hij een vrije tribune gepubliceerd. Hierin tracht hij de betrokkenen, de werkwijze en de archeologie te verdedigen.

Ik stel vast dat over de kenmerken en de eigenheid van het archeologisch erfgoed en over de inventarisatie van dit erfgoed onduidelijkheid blijft bestaan. Ik begrijp dit. Het gaat immers om de minst zichtbare vorm van onroerend erfgoed. Archeologisch erfgoed wordt vaak pas herkend wanneer de archeologen de relictten op een gepaste manier benaderen. Dit maakt het erfgoed overigens zeer kwetsbaar.

We weten ondertussen dat het archeologisch bodemarchief in Vlaanderen zeer rijk en verscheiden is. In dit van oudsher dichtbevolkt gebied kan het landschap zelf en wat het bevat in feite als een groot bodemarchief worden beschouwd. Er zijn plaatselijke verdichtingen van archeologische sporen, plaatsen waar mensen in het verleden hebben gewoond, gewerkt of doden hebben begraven.

De systematische inventarisatie van alle archeologische waarnemingen in Vlaanderen dateert maar van het begin van de 21e eeuw. In de CAI, die door het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed wordt beheerd en die online raadpleegbaar is, worden alle archeologische waarnemingen opgenomen, ongeacht de wijze waarop de waarneming is gedaan en ongeacht de bewaringstoestand van het overgebleven erfgoed. Op dit ogenblik gaat het om 26.000 zeer verscheiden vindplaatsen, van losse oppervlaktevondsten tot integrale opgravingen. In het laatste geval is het erfgoed ondertussen eigenlijk van die plek verdwenen.

Ten gevolge van de jarenlange inspanningen van mijn administratie en van het beleid is deze inventaris stilaan vrij volledig en vrij betrouwbaar. Ik kan niet voldoende benadrukken dat het enkel gaat om de vindplaatsen waar tot nu toe effectief archeologische waarnemingen zijn gedaan. Veruit de meeste archeologische sites zijn tot nu toe gewoonweg nog niet ontdekt. Dat blijkt telkens weer uit grootschalige vooronderzoeken op plekken waar tot dan toe niets is gevonden.

De CAI is een belangrijk hulpmiddel voor archeologen, zowel voor onderzoeksdoeleinden als voor toepassingen in de erfgoedzorg. Tegelijkertijd is het echter een zeer onvolkomen inventaris. Hij vergt nog verdere interpretatie en beschrijft zeker niet al het archeologisch erfgoed in Vlaanderen.

De CAI kent geen onderscheid tussen ‘mogelijk interessant’ en ‘mogelijk niet interessant’. Het gaat om een neutrale weergave van de gekende archeologische gegevens. Deze beoordeling wordt in zekere mate wel gemaakt in de inventaris van de afgebakende archeologische zones die momenteel door mijn administratie wordt opgesteld. Deze inventaris zal, net zoals de inventaris van het bouwkundig erfgoed, digitaal ter beschikking worden gesteld.

Ik heb mijn administratie gevraagd zones af te bakenen waarin volgens de huidige kennis archeologisch erfgoed aanwezig en bewaard is. In 2010 hebben de onderzoekers van het VIOE op basis van een proefproject een methodologie en een handleiding uitgewerkt. Er is een nieuwe applicatie voor de inventaris van het onroerend erfgoed ontwikkeld. Dit jaar vormt de doorlopende afbakening van de archeologische zones de belangrijkste opdracht.

Het engagement houdt in dat we de inventaris tegen het einde van de legislatuur voor het eerst vaststellen en openbaar maken. Het decreet stipuleert dat ook in het geval van relatief beperkte bodemingrepen een archeologisch vooronderzoek in deze zones aangewezen en verantwoord is.

Ik herhaal dat de afgebakende archeologische zones zijn gebaseerd op wat momenteel bekend is. Ze bieden zeker geen exhaustieve afbakening van het archeologisch bodemarchief in Vlaanderen. Aangezien de archeologie zich ondergronds bevindt, zullen we dit trouwens nooit met 100 procent zekerheid helemaal kennen.

Er is geen oververtegenwoordiging van publieke gronden in het archeologisch onderzoek. Sinds de recente wijziging van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening in 2009 is de zorgplicht voor archeologie beter in het bouwproject van elke private of publieke verkavelaar geïntegreerd. Het private of publieke statuut van de eigenaar van een terrein of een vermeende dreiging van rechtszaken zijn van geen enkel belang bij de afweging of een archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Die afweging wordt gemaakt op basis van het aanwezige erfgoed en van de geplande bouw- en verkavelingswerken.

De openbare besturen ondernemen vanuit hun taakstelling vaak werkzaamheden met een grote impact op de ondergrond. Ik denk dan onder meer aan wegenis- en rioleringswerken, aan bedrijventerreinen, aan sociale woningbouw en aan stadsverfraaiing. De kans dat hier te onderzoeken archeologische sites aanwezig zijn, is dan ook groter.

De suggestie in het artikel dat in Wevelgem enkel het gedeelte van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) de archeologieverplichting is opgelegd, klopt niet. Het onderzoek in Wevelgem paste in de ontwikkeling van een verkaveling. Een gedeelte hiervan

is door de VMSW uitgevoerd. Een ander gedeelte is door een private ontwikkelaar gerealiseerd. Het vooronderzoek is in de vorm van een proefsleuvenonderzoek in het hele projectgebied uitgevoerd. De kosten zijn tussen de VMSW en de private partner verdeeld. Uit het vooronderzoek is gebleken dat op een gedeelte van het terrein nederzettingssporen uit de Romeinse en de middeleeuwse periode aanwezig zijn. Een zone van 1,4 hectare is voor verdere opgravingen afgebakend. Toevallig strekt de site met waardevolle sporen zich niet uit tot op het gedeelte van de verkaveling dat door de private partner is ontwikkeld.

Zoals ik al in verband met eerdere vragen om uitleg heb gesteld, heb ik de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) op 8 februari 2011 gevraagd een studie uit te voeren over de mogelijke vormen en modaliteiten van een archeologiefonds. De PMV pleegt hiervoor overleg met enkele relevante interne en externe partners, zoals de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en de bouw- en vastgoedsector. De bevindingen van de PMV zullen het ontwerp van decreet betreffende het onroerend erfgoed en de bijbehorende besluiten van de Vlaamse Regering mee richting geven. Zodra de hiertoe vereiste decretale basis is gelegd en de nodige uitvoeringsbesluiten zijn goedgekeurd, zal het archeologiefonds worden opgericht.

Een erkenning als archeoloog of als archeologisch uitvoerder bestaat momenteel niet. Het aantal ondernemers die zich op archeologisch onderzoek toeleggen, is gestegen van dertien in 2007 tot zeventien in 2010.

Zoals ik al eerder heb verklaard, is de toename van het aantal opgravingen het gevolg van de toenemende ruimtelijke druk en van de steeds sterkere doorsijpeling van de bepalingen van het Verdrag van Malta.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Ik dank de minister voor zijn zeer overtuigend antwoord. Ik wil hem, zijn kabinetsmedewerkers en de medewerkers van het agentschap feliciteren voor de kracht die in dit antwoord opvallend aanwezig is. Het is één schreeuw om, als ik het zo mag zeggen, de valse aantijgingen met facts and figures te weerleggen.

Minister, u doet dat ook met verve. Als het zo is, wil ik het ook zeggen. Ik ben er ook heel blij mee. Ik hoop dat De Morgen het eerste deel van uw antwoord integraal zal publiceren. Dat zou de logica der dingen zijn. Als men de feiten over die vijf sites naast de aantijgingen, de vooronderstellingen of de hypothesen legt, dan is het verschil onwaarschijnlijk groot. Die vijf sites worden gebruikt om een wetenschappelijke discipline naar de duivel te helpen, terwijl ze zoveel interessant materiaal leveren om te bewijzen hoe belangrijk wetenschappelijke archeologie is op diezelfde vijf sites, ook voor onze samenleving. Ik ben nog meer gechoqueerd door wat in De Morgen stond als ik uw antwoord hoor. Uw antwoord is absoluut overtuigend.

Ik ben ook blij dat een aantal vooronderstellingen over archeologiebedrijven, over zelfbediening, over geld, allemaal weerlegd zijn. Het bewijst wel dat we hoogdringend nood hebben aan een nieuw wettelijk kader en dat we ook hoogdringend nood hebben aan duidelijkheid, rechtszekerheid, voor bouwheren en promotoren bijvoorbeeld, maar ook voor de archeologische vondsten zelf. Ook daarover moet duidelijkheid worden gecreëerd. We mogen daar niet lang meer mee wachten.

Ik ben kwaad op Louis Tobback, want hij is de generator van deze stroom van kritiek. Dat het dan nog vanuit die hoek moet komen, uit een stad met, denk ik, het rijkste archeologisch erfgoed in Vlaanderen, is een wel zeer pijnlijke vaststelling. Of het nu de heer Tobback is of een andere politicus of partij, daarover gaat het niet. Maar een burgemeester moet zijn stad verdedigen.

Minister, u gaf het voorbeeld van het ontsluiten van Mechelen. Ikzelf woon in Kortrijk. Ook bij mij worden al vele jaren inspanningen gedaan om sites publiekmatig te valoriseren. Ik

vind dat ook normaal. Vreemd genoeg is er ook een grote maatschappelijke belangstelling op het moment dat ze worden ontsloten. We merken dat veel bezoekers naar die sites komen. Misschien bestaat de uitdaging erin na te denken over archeologie en musea in Vlaanderen. Misschien moeten we daar eens op inzetten. Ik heb er destijds een stukje over geschreven.

Er zijn twee archeologische musea in Europa die een heel grote indruk bij me hebben nagelaten. In het Laténium in Neuchâtel in het Zwitserse driemerengebied – het meer van Neuchâtel, van Murten en de Bielersee – worden de archeologische vondsten in een context gezet van leven, van water en bomen. Het museum heeft een heel levendig karakter, zonder dat het kunstmatig wordt opgeklopt tot een soort pretpark. Het gebeurt op een heel didactische, heel aantrekkelijke manier. Het andere, iets oudere en wat meer gekleurde museum, dat ook heel interessant is, is de Bibracte in Mont Beuvray, nabij Autun in Frankrijk. Dat is een van de werven van François Mitterrand zaliger. Met de boekentoren in Parijs heeft hij ook een archeologisch museum in de streek waarvan hij afkomstig is. Het behandelt de Gallische en Romeinse periode. Met heel weinig materiaal werd een fantastisch museum opgericht.

Omwille van die valorisering van het archeologisch museum moeten we in Vlaanderen misschien eens een groot museum ambiëren. Het zou fijn zijn. Als Vlaanderen voor iets bekend is in de wereld, dan is het voor kunst en zijn kunstvol verleden in steden, in erfgoed. Ik denk dat we dat nog meer kunnen valoriseren. We zijn eigenlijk een kruispunt geweest van culturen en cultuurontwikkelingen tijdens de voorbije duizenden jaren. We zouden die eens breed moeten kunnen illustreren aan het publiek. Dat is maar een gedachte die bij me opkwam toen ik luisterde naar uw groot pleidooi voor de archeologie. Laten we die publiekscomponent daar ook aan verbinden.

Minister, ik zal mijn repliek niet zo lang maken als uw antwoord, maar ik wil nog een paar dingen zeggen. Ik reken echt op een decreet dat op een heel belangrijke manier een antwoord geeft op de problemen die we hebben. Ik ben blij dat het aantal archeologiebedrijven en ondernemers stijgt. De stijging is niet zo spectaculair als wordt gesuggereerd in diezelfde krant.

Ik vind ook dat de kost voor het opvullen van de lacunes aan kennis en wetenschappelijke informatie op die vijf concrete sites te verwaarlozen is. Dat is een kleine kost in vergelijking met wat we daarvoor terugkrijgen. Ik ben blij met uw antwoord. Ik daag u uit om tijdens de volgende legislatuur, wanneer u opnieuw minister van het erfgoed bent, een mooi lint door te knippen van een fantastisch Vlaams museum of netwerk van musea die de zichtbaarheid van het archeologisch erfgoed nog vergroten.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Mevrouw Karin Brouwers: Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord. Voor Holsbeek was er sprake van 3 miljoen euro. Dat was een schatting van de kostprijs van de opgravingswerken. Dat bedrag is uiteindelijk niet uitgegeven. Aquafin heeft besloten de collector gewoon te verplaatsen, waardoor de rest van de opgravingen niet meer moest gebeuren.

Wat het Fochplein betreft, heeft de heer Caron gelijk. Bij de hekken rond de put tijdens de opgravingen stonden altijd mensen. Er was dan ook enorm veel interesse. Ik zie dat als een gemiste kans voor de stad Leuven. Wij hebben daar veel te weinig mee gedaan. Uit uw antwoord blijkt ook duidelijk dat u vooral rekent op de lokale besturen om dat draagvlak te vergroten. Daarvoor zullen we echter alle politici uit die lokale besturen moeten meekrijgen. De intergemeentelijke archeologische diensten die een beetje afstand nemen van de dagelijkse politieke beslommingen, kunnen daar misschien een belangrijke rol in spelen. Zij staan immers wat verder van de burgemeester. Zij functioneren heel goed en zouden heel wat kunnen doen om het draagvlak te vergroten.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: U hebt een aantal foutieve beweringen in de media weerlegd, die best in diezelfde media worden rechtgezet. Het pijnpunt is dat inderdaad blijkt dat de Centrale Archeologische Inventaris nog altijd zeer onvolledig is. Het is een wankele basis voor beleidsbeslissingen, en dat maakt het moeilijk.

Minister, u hebt de aanpak in Mechelen terecht geprezen. Het is jammer dat het VIOE niet wilde participeren aan dit project. Dat is echter iets voor binnenskamers.

Wat Huyzentruyt in Harelbeke betreft, heeft het archeologisch vooronderzoek inderdaad uitgewezen dat het ging over een belangrijke Romeinse vicus. De aannemer heeft dan echter een rechtszaak opgestart omdat hij volgens de stedenbouwkundige vergunning enkel verplicht was om het vooronderzoek te doen. Hij heeft van de rechter gelijk gekregen. Dat belet de overheid echter niet om gebruik te maken van de termijn van tien dagen om zelf onderzoek in te stellen dat verlengbaar is tot dertig dagen zonder schadevergoeding. Blijkbaar is die opdracht niet aan het VIOE gegeven, wat me een beetje verbaast, gelet op de resultaten van het vooronderzoek.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mijnheer Caron, ik steun uw suggestie om tot een bredere publiekswerking te komen. We zullen zien of die ook gerealiseerd kan worden. Ik heb twee voorbeelden gegeven van steden en gemeenten die aan publiekswerking doen. Ik heb hier echter een hele reeks: Mechelen, Hamont-Achel, Rotselaar Ter Heide, Deinze, Gent, Diest, de archeologische dienst Waasland, Zedelgem, Lier, Zele. Heel wat lokale besturen zijn dus overtuigd.

In Leuven was er inderdaad heel wat belangstelling. Daar had ongetwijfeld meer mee kunnen gebeuren. Wat me ook opviel, was dat de handelaars daar zo positief op reageerden. Er werd altijd gezegd dat het een ramp was voor de lokale handelaars. Die hebben daar echter heel positief op gereageerd en zelfs een boekje uitgebracht.

De zaak-Huyzentruyt heb ik niet zo fris in mijn hoofd, mijnheer Van Mechelen. We kunnen dat misschien later eens bekijken. Ik ga er nu geen antwoord op geven. Ik weet dat er een fout begaan is door het agentschap. Fouten begaan is menselijk. Het is geen zware fout die niet verontschuldigbaar is, maar op basis daarvan hebben we wel het pleit verloren bij de rechtbank. Dat is een dossier dat ongelukkig verlopen is.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Minister, het is belangrijk dat we in het kader van het nieuwe decreet goed nadenken over de procedures, de timing, de al dan niet stedenbouwkundige vergunning voor vooronderzoek en dergelijke, zodat we adequaat en snel kunnen handelen in het belang van het archeologische materiaal, maar ook van de bouwheer, om daar een goed evenwicht te vinden. Een eenvoudige procedure kan ook helpen om fouten zoals in Harelbeke te vermijden.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■

Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over het advies van de Vlaamse Heraldische Raad en de wisselwerking met het Vlaams Parlement - 2285 (2010-2011)

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Voorzitter, minister, collega's, het zal intussen genoegzaam bekend zijn dat ik nogal in mijn maag zit met de wijzigingen die via een voorstel van decreet

zijn doorgevoerd aan het decreet van 27 april 2007 houdende vaststelling van het wapen en de vlag van de provincies, gemeenten en districten en van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

We hebben in de commissie verschillende malen gedebatteerd over deze problematiek. We hebben het voorstel van decreet gehad. Ik heb nadien zelf een voorstel van resolutie ingediend. Wat mij nogal dwarszit, is dat in die discussie een soort gezagsargument naar boven werd gehaald om als doorslaggevend element aan te geven, namelijk dat uit contacten met de Vlaamse Heraldische Raad was gebleken dat hij zich akkoord kon verklaren met het voorstel van decreet en de voorgestelde ingrijpende wijzigingen.

Minister, ik was daar ten zeerste door verrast, omdat het decreet van 27 april 2007 net was geschreven door de Vlaamse Heraldische Raad. Ik was dan ook bijzonder verrast te vernemen dat de Heraldische Raad zich akkoord zou verklaren met de wijziging van zijn eigen decreet. Uit contactname met nogal wat leden van de Vlaamse Heraldische Raad en de voorzitter bleek dat dit geenszins het geval was. Niet alleen bleven de contacten beperkt tot informeel telefonisch overleg met de secretaris, bovendien werd er door de betrokkene ook telkens op gewezen dat de voorgestelde wijzigingen ingingen tegen het globale uitgangspunt van de heraldiek en dat de inspanningen van meer dan twintig jaar op de helling zouden worden gezet.

De Vlaamse Heraldische Raad gaf blijkbaar ook aan dat hij, als adviesorgaan van de minister, u als bevoegd minister middels een schrijven had geïnformeerd over zijn standpunt over dit initiatief. In dat schrijven werden ook de duidelijke en intrinsieke bezwaren aangegeven en geduid. De voorzitter van de Vlaamse Heraldische Raad wees er in zijn antwoord tot mij ook op dat juridisch alleen rechtstreeks aan u advies gegeven mocht worden en dat dat niet kon aan het Vlaams Parlement, laat staan aan individuele leden ervan.

In het verleden was het de gewoonte dat bij de bespreking van een voorstel van decreet de bevoegde minister een standpuntbepaling aan de Vlaamse Regering voorlegde en meestal ook werd gehoord in de commissie. Blijkbaar is men daar ondertussen – mogelijk vanwege de werkdruk – van afgestapt. Dat had tot gevolg dat het advies van de Vlaamse Heraldische Raad nooit ter beschikking is gesteld van het Vlaams Parlement en dat de waarschuwingen voor de verstrekking, eerder negatieve gevolgen van het goedkeuren van het voorstel van decreet niet tot in deze commissie zijn geraakt.

Naar aanleiding van die vaststellingen had ik graag een antwoord gekregen op enkele vragen. Deze vraag om uitleg is overigens het gevolg van de bespreking van het voorstel van resolutie. De voorzitter van de commissie had mij voorgesteld om dit bij monde van een vraag om uitleg te doen.

Minister, klopt het dat de Vlaamse Heraldische Raad een advies aan u heeft overgemaakt met betrekking tot het voorliggende voorstel van decreet in het Vlaams Parlement? Wanneer werd dat advies overgemaakt? Waarom werd afgezien van deelname aan de bespreking van het voorstel van decreet en werd het niet nodig geacht de leden van de commissie op de hoogte te brengen van het standpunt en het advies van de Vlaamse Heraldische Raad?

Zult u het advies van de Vlaamse Heraldische Raad alsnog ter harte nemen en zorgen voor een rechtzetting van de wijzigingen die zijn ingevoerd door het voorstel van decreet en de gevolgen ervan met betrekking tot de heraldiek, waardoor – en ik citeer letterlijk uit de brief van de voorzitter – “het heraldisch onderscheid tussen bestuursniveaus in ere wordt hersteld; het wapen van de districten conform de heraldische regels en na goedkeuring door de Vlaamse Heraldische Raad kan worden vastgesteld en er geen wapens komen die niet in overeenstemming zijn met de heraldische regels omdat ze niet gestoeld zijn op historische gegevens of omdat ze geen rekening houden met het nagestreefde onderscheid tussen de bestuursniveaus; de wapens en vlaggen van de districten opnieuw allemaal volgens dezelfde regels en voorwaarden worden opgesteld en er geen verschil bestaat tussen de wapens en

vlaggen van districten die het deden volgens de oude regels en districten die het deden onder de nieuwe regels zonder enig advies van de Vlaamse Heraldische Raad; de Vlaamse Heraldische Raad opnieuw zijn taak ten volle kan opnemen door toe te zien op alle wapens en vlaggen die tot stand komen en die te toetsten aan de verenigbaarheid met de heraldische regels”?

Welke maatregelen zult u nemen om ervoor te zorgen dat ook in de toekomst relevante adviezen van de Vlaamse Heraldische Raad of van de andere afdelingen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) ook aan het Vlaams Parlement kunnen worden bezorgd?

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mijnheer Van Mechelen, de Vlaamse Heraldische Raad heeft mij op 11 mei 2010 een brief gestuurd waarin de raad opwierp dat er een aantal problemen waren bij de voorgenomen wijziging van het decreet, waarvoor een voorstel van decreet ingediend was in het Vlaams Parlement. Het betrof opmerkingen waar ik het eigenlijk niet mee eens was. Het was voor mij persoonlijk ook duidelijk dat er iets veranderd moest worden aan het bestaande decreet. Ik stond zelf niet achter de inhoud van artikel 4. Ik ben van oordeel dat het niet goed is om ambtshalve een wapen of een vlag op te leggen aan de Antwerpse districten. Ik vind dat die districten zelf hun symbolen moeten kunnen kiezen. Dat is ook de idee die aan de basis lag van het voorstel van decreet, dat uiteindelijk ook is goedgekeurd in het parlement.

U refereert aan de gewoonte dat de minister aanwezig is bij de bespreking van voorstellen van decreet. Mij is die gewoonte niet bekend. Ik ben aanwezig bij bespreking van voorstellen als mij dat gevraagd wordt of als er een standpuntbepaling gevraagd wordt. Dat is in dezen niet gebeurd. Ik heb nog eens contact laten opnemen met de diensten van het Vlaams Parlement. Die bevestigen dat dat de regel is die gehanteerd wordt. Hier was de aanwezigheid van de minister niet gevorderd en was er ook geen standpuntbepaling gevraagd.

Het oude decreet had zijn tekortkomingen. Het Vlaams Parlement heeft daar een oplossing aan gegeven. Het huidige decreet laat toe dat elk district, met de grootst mogelijke inspraak, een eigen officieel wapen en een eigen officiële vlag krijgt. Als ik de lijst van de negen districten overloop, merk ik dat er, één enkele uitzondering niet te na gesproken, namelijk Berchem, dat een besluit genomen heeft met betrekking tot een schild met buitenversierselen, wat de Vlaamse Heraldische Raad niet wil, er nergens nog problemen rijzen aangaande de districtswapens. Ik begrijp overigens dat ook in Berchem een oplossing in zicht is.

Twee districten, namelijk Wilrijk en Hoboken, hadden een vlag voor de fusie die niet officieel vastgesteld was. De districtsraden van Wilrijk en Hoboken zullen een districtsbeslissing bezorgen aan de Vlaamse Heraldische Raad, zodat deze vlag aangenomen kan worden. Ik denk niet dat er een reden is om een verschil in bestuursniveaus door te trekken als het over heraldiek gaat. De wapens en vlaggen moeten ofwel gebaseerd zijn op de oude vlaggen en wapens, of beantwoorden aan de heraldische regels en het advies en/of de goedkeuring door de Vlaamse Heraldische Raad. Ik zie geen probleem in het feit dat sommige wapens en vlaggen onder het oude decreet werden vastgesteld en andere onder het nieuwe. Sommige gemeentewapens werden reeds in de Hollandse periode vastgesteld en andere amper vijftien jaar geleden.

Overigens, het decreet laat steeds toe dat gemeenten of districten, op grond van nieuwe feiten of motieven, een wijziging aan hun wapen of vlag kunnen laten vaststellen. De rol van de Vlaamse Heraldische Raad verandert niet in het gewijzigde decreet: artikel 3, paragraaf 3, werd immers niet gewijzigd. De raad zal in de toekomst, net zoals in het verleden, alle aanvragen voor nieuwe of gewijzigde wapens en vlaggen blijven adviseren, tenzij die teruggaan op het oude officiële wapen of vlag.

De KCML is een adviesorgaan voor de bevoegde minister. Zo staat het ook uitdrukkelijk in artikel 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004. In het schrijven van 10 december 2010 vroeg de Vlaamse Heraldische Raad om de rechtzetting in het schrijven door te sturen aan de voorzitter van het Vlaams Parlement. Ik heb dit niet gedaan, die brief is me persoonlijk ook niet voorgelegd, maar dit was fout. Ik verontschuldigt mij daarvoor, ik draag de verantwoordelijkheid voor wat op mijn kabinet gebeurt. Ik wil er toch op wijzen dat het decreet toen al goedgekeurd was. Uiteraard zal ik, indien ernaar gevraagd wordt, de inhoud van adviezen meedelen aan het parlement of de commissie.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Voor alle duidelijkheid, het is jammer dat die brief hier niet geraakt is, maar ‘so what’.

Inzake de standpuntbepaling van de Vlaamse Regering in het kader van het voorstel van decreet ben ik een wijziging van het Reglement aan het voorbereiden, om dat uniform te kunnen oplossen. De commissie vraagt dat bij het begin van de bespreking iedere keer al of niet. Ik herinner me dat ik dat in een ander leven altijd probeerde te doen zodat men wist wat de regering daarover dacht. Een voorbeeld is: niet akkoord om budgettaire redenen.

Inhoudelijk verschillen we van mening. Ik sta meer op de lijn van de Vlaamse Heraldische Raad. U bent het met een aantal bepalingen niet eens. Dat is het recht van eenieder. De meerderheid heeft beslist, dus ik zou zeggen ‘case closed’, maar dat doe ik met zeer gemengde gevoelens.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■

**Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de bescherming van bunkers en bunkerlinies
- 2514 (2010-2011)**

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Voorzitter, in de commissie hebben we reeds verschillende malen van gedachten gewisseld over de bescherming van bunkers en over de noodzaak van een integrale aanpak en niet van individuele bunkers of versterkingen, maar volledige linies.

In mijn eigen regio hebben we de antitankgracht met bunkercomplexen beschermd. Die linie is in haar geheel de moeite waard.

De minister heeft recent bekendgemaakt dat hij in functie van het werelderfgoed dossier voor de UNESCO een aantal bunkers in de frontstreek heeft beschermd. Op zich is dat altijd lovenswaardig. Ik heb, enigszins tot mijn verbazing, evenwel vastgesteld dat het opnieuw om louter individuele bunkers gaat. Die bunkers zijn gekozen omdat ze van een bijzonder type zijn of een bijzondere functie hadden. Het is, met andere woorden, nog even wachten op een integrale aanpak.

In zijn antwoord op eerdere vragen om uitleg van mezelf en van andere Vlaamse volksvertegenwoordigers heeft de minister een aantal maatregelen aangekondigd die voor een kader voor de integrale aanpak moeten zorgen. Aangezien de toen door de minister aangehaalde termijnen ondertussen zijn verstreken, grijp ik deze vraag om uitleg aan om de minister de kans te bieden een stand van zaken te presenteren.

Minister, waarom houdt u vast aan de bescherming van individuele bunkers? U hebt vroeger terecht verklaard dat u moet ingrijpen indien een individuele bunker wordt bedreigd. Die bezorgdheid deel ik ten volle. In dit geval is die overweging echter niet aan de orde.

Mijn belangrijkste vraag heeft betrekking op de aangekondigde criterianota betreffende de oorlogslandschappen. Wat is de stand van zaken? Is die nota al beschikbaar? Komt die nota er snel? Wat mogen we van die nota verwachten?

Hoe staat het met de inventaris van de ondergrondse en archeologische relictten? Is de inventarisering ondertussen afgerond? Hoeveel objecten zijn in de inventaris opgenomen?

Een ander heikel punt dat we in het verleden naar aanleiding van een vraag om uitleg hebben besproken, betreft de afspraken met het Agentschap voor Natuur en Bos in verband met de inventarisering en het beheer van bunkers en bunkerlinies op de domeinen die het agentschap in eigendom heeft. Zo beheert het Agentschap voor Natuur en Bos de antitankgracht met bunkers in het noorden van Antwerpen. Ik heb hierover al heel wat correspondentie met mijn gewezen studiegenoot gevoerd.

Zijn ondertussen afspraken gemaakt met federale instanties als het Koninklijk Legermuseum, de Koninklijke Militaire School en de FOD Defensie? Deze instanties hebben laten merken dat ze, binnen de beperkingen van hun mogelijkheden, bereid zijn te participeren aan uw initiatieven inzake de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Ik heb daar een zekere gretigheid vastgesteld. Ik begrijp dat dit alles ook een vertaling op het terrein moet krijgen. Er zit volgens mij in elk geval meer in.

Tot slot vraag ik me af op welke manier u grotere gehelen, zoals slagvelden en linies, wilt beschermen. Dit moet, voor alle duidelijkheid, nog steeds passen in de dossiers die we naar aanleiding van de grote herdenking hopelijk nog bij de verantwoordelijken voor het werelderfgoed van de UNESCO kunnen indienen.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: De bescherming van deze individuele bunkers past in de geïntegreerde en systematische beschermingsstrategie die ik voer met betrekking tot het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek. Ik heb die beschermingscampagne van West-Vlaamse bunkers al aangekondigd in mijn antwoord op uw vraag om uitleg 471 over bunkerlinies, behandeld in deze commissie op 17 november 2010.

Zoals ik vorig jaar al aangaf, verschaft de bescherming van individuele bunkers inderdaad niet ten volle inzicht in de historische en verdedigingstechnische rol die deze objecten moesten spelen. Ook de ruimtelijke samenhang, zichtlinies en onderlinge dekking zijn uiteraard vaak van belang. Mijn administratie zoekt naar de meest geschikte manieren om ook met dit aspect rekening te houden.

De reden waarom de bunkers nu toch worden voorgedragen voor een bescherming als monument, is dubbel. Op basis van de op dit moment beschikbare kennis moet geconcludeerd worden dat de meeste militaire verdedigingswerken in de Westhoek niet meer gaaf bewaard zijn, in de zin dat er geen volledige linies meer bestaan. Deze vaststelling pleit voor de gevolgde meer individuele en historisch-typologische beschermingsoptie. De gaaf bewaarde gehelen zoals Raverszijde, Frontzate en andere zijn voor zover bekend al beschermd. Het valt echter niet uit te sluiten dat er in de toekomst informatie naar boven komt die toch wijst op ongeschonden linies. Bovendien kunnen ook fragmentair bewaarde structuren waardevol zijn. Een omvattende evaluatie en bescherming zouden in sommige gevallen dus wel aan de orde kunnen zijn.

Om praktische en technische redenen is echter gekozen voor een ontkoppeling van de bescherming van enerzijds het object zelf en anderzijds zijn context. Het blijft uiteraard de bedoeling om, waar relevant, een complementair verhaal te ontwikkelen.

Via de huidige bescherming als monument is het behoud van de bunkers zelf verzekerd, met onmiddellijke ingang, omdat vernielen, beschadigen en ontsieren verboden is, maar ook op langere termijn omdat eigenaars nu een premie kunnen krijgen voor onderhoud en restauratie. Een bescherming als monument heeft een ander voordeel. Het behoud van eventueel nog

aanwezige beschrijving of nagelvaste interieurelementen kan enkel verzekerd worden via een dergelijke maatregel. Men heeft hier geen greep op via een aanduiding in een erfgoedlandschap.

Mijnheer Van Mechelen, u stelt in uw vraag ook dat er voor de recent beschermde bunkers geen sprake is van een reële bedreiging. Dat kan echter van vandaag op morgen veranderen. De ervaring leert ons dat een bunker letterlijk van de ene dag op de andere verdwenen kan zijn. Men gebruikt daar geen dynamiet voor, zoals u weet.

Via de recent ondertekende beschermingsbesluiten is het behoud van deze bunkers nu al verzekerd. De eerste voorlopig aangeduide ankerplaatsen in de Westhoek zullen waarschijnlijk nog dit jaar aan mij voorgelegd worden.

In een aantal gevallen kan het ook zinvol en zelfs aangeraden zijn om ook de ruimtelijke context zo goed mogelijk proberen te bewaren. Dat kan bijvoorbeeld door de aanduiding van een ankerplaats nagestreefd worden. Mijn administratie bereidt voor de zuidelijke Ieperboog momenteel, parallel aan het AGNAS-proces (Afbakening Gebieden Natuurlijke en Agrarische Structuur), de aanduiding van een of meerdere ankerplaatsen voor. Het spreekt voor zich dat ook met de aanwezigheid van bunkers en hun eventuele onderlinge verband rekening wordt gehouden bij de voorbereiding van dit dossier. Maar zoals ik vorig jaar ook al aangaf, zal en moet ook worden gekeken naar andere maatschappelijke belangen en naar de aanwezigheid van een draagvlak. Dat is een aspect dat tijd vraagt.

Er is geen criterianota 'oorlogslandschappen'. De oorlogslandschappen zullen beschermd worden als ankerplaats en hiervoor worden geen criterianota's uitgewerkt. Het is niet evident om op een uniforme manier criteria en richtlijnen vast te leggen voor de bescherming en/of verankering van dit type erfgoed.

Ik wil ook wijzen op het feit dat het desbetreffende erfgoed vandaag niet altijd even ongeschonden is. Ik denk bijvoorbeeld aan het industrieterrein vlakbij Pilkem Ridge, in de Westhoek, maar bijvoorbeeld ook aan de luchthaven van Deurne en de positie ten opzichte van het Fort van Borsbeek. Voor de bescherming van de oorlogslandschappen zal er uiteraard rekening gehouden worden met het lopende onderzoek, waarin de landschappelijk waardevolle gehelen worden afgebakend. Hiervoor gebruiken we het concept 'lieux de mémoire' van de Franse cultuurfilosoof Pierre Nora. De criterianota over bunkers en bunkerlijnes is ondertussen wel opgemaakt door de administratie.

Het lopende onderzoek pretendeerde geen gebiedsdekkende inventarisatie van ondergrondse en archeologische relicten te bieden voor de Westhoek. Daarvoor ontbraken de tijd en de middelen. Wel werden gericht in totaal 37 proefsleuven getrokken op 19 verschillende locaties in de frontzone om de bewaringstoestand van resten van loopgraven, shelters, geruimde begraafplaatsen enzovoort in te schatten. Dat veldonderzoek is intussen afgewerkt. Het geofysisch onderzoek, dat een groter gebied in de omgeving van de proefsleuven bestrijkt, loopt verder.

De onderzoeken op basis van magnetometrie en de grondradar zijn afgewerkt, maar de resultaten moeten nog worden bezorgd aan het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE). De tussentijdse resultaten zijn veelbelovend. De bewaringstoestand van de opgegraven WO I-sporen is in het algemeen vrij goed. Ze zijn het best onder historisch permanent grasland. De meeste sporen worden ook aangetroffen in het zuidelijk front. In het noordelijk front werd meestal in opbouw gewerkt. Dat zou kunnen verklaren dat er geen of nauwelijks archeologische sporen bewaard gebleven zijn, tenzij in reliëfrelieken zoals de IJzerdijk. Aangezien de IJzerdijk een ophoging is boven het maaiveld, kon men hierin ingravingen doen die nog steeds boven de grondwatertafel bleven en intactere sporen overlieten. Aan de hand van deze onderzoeksresultaten zal nu de bescherming van deze relicten bekeken worden.

In het kader van de aan te duiden ankerplaatsen is er overleg geweest tussen het Agentschap Ruimte en Erfgoed en het Agentschap voor Natuur en Bos over de afbakening hiervan en de op te nemen beheersdoelstellingen. Vanuit de Vlaamse administratie bestaat wel degelijk de bereidheid om samen te werken met het federale niveau, en met name met het Koninklijk Legermuseum en met de Koninklijke Militaire School. Alleen komt die samenwerking niet altijd tot stand zoals desgevallend gevraagd door de administratie. Het is niet zo dat deze beide instellingen systematisch zouden weigeren met Vlaamse partners samen te werken. Dat heb ik ook nooit beweerd. Wel blijkt dat de federale instanties vaak niet kunnen ingaan op een specifieke vraag. We moeten soms ook aandringen op een antwoord. Ten slotte moet ik vaststellen dat de Koninklijke Militaire School tot op heden geen interesse heeft betoond voor opdrachten die bijvoorbeeld door het VIOE werden uitgeschreven, ook al werden ze bewust gecontacteerd omdat de opdracht betrekking had op hun expertise. Het is dus een gemengd verhaal. Het is niet zo dat er geen medewerking is. Alleen is de meeste medewerking ad hoc en beperkt tot het verlenen van toegang of gevraagde gegevens. Vragen om samenwerking op structureel vlak – studies, open oproep – leidden tot op heden niet tot samenwerking of resultaat.

Zoals ik tijdens eerdere vragen hieromtrent reeds heb meegedeeld is het, vooraleer over te kunnen gaan tot de bescherming van grotere landschapsgehelen, wachten op de definitieve resultaten van het lopende landschappelijke en archeologische onderzoek. Dat onderzoek wordt gecoördineerd door het VIOE en zal in het najaar afgerond zijn. Dat heb ik daarnet al toegelicht. Het eindrapport zal in principe tegen het eind van het jaar klaar zijn, de beleidsintenties zullen dan worden bepaald.

Toch is nu al duidelijk dat voor de ruimtelijke verankering van grotere landschapsgehelen een geïntegreerde visie moet worden ontwikkeld die ruimer gaat dan louter erfgoed. Het lijkt mij ook essentieel dat een dergelijke verankering kan steunen op een breed en lokaal draagvlak. In de gegeven omstandigheden blijf ik voorstander om ankerplaatsen aan te duiden, waarbij de afbakening wordt aangepast naar aanleiding van de resultaten van de lopende onderzoeken van het VIOE.

De uiteindelijke ruimtelijke verankering dient te gebeuren door een buitengebied RUP, zoals Ieperboog Zuid. Het onderzoek, gecoördineerd door het VIOE, zal voor het zomerreces afgerond zijn voor het AGNAS-gebied Ieperboog Zuid, en voor het andere deel van de frontzone tegen eind 2011.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Minister, het verrast me in positieve zin dat het instrument van de ankerplaats opnieuw boven water komt en zal worden gehanteerd in de aanpak van onze doelstelling. U zei dat de criterianota ondertussen klaar is. Misschien kan de commissie daarover beschikken.

U zegt dat individuele bunkers met verdwijning worden bedreigd. Wie ben ik om dat te betwisten? Maar dat was de essentie niet. De essentie was te proberen de bunkerlinie an sich in kaart te brengen en te beschermen.

Een suggestie: misschien is het aangewezen, zeker in het kader van het project 2014, dat er een protocol tot stand komt tussen de minister van Defensie en de gewestelijke ministers van Onroerend Erfgoed – ik neem aan dat het niet alleen Vlaanderen aanbelangt. Vandaag bestaat er al een protocol tussen de minister van Defensie en de minister van Ruimtelijke Ordening met betrekking tot het verlenen van bestemmingswijzigingen aan gedesaffekteerde militaire domeinen. Het kan dus nuttig zijn hierover van gedachten te wisselen met de huidige minister van Defensie om dit tot stand te brengen, zeker als de Federale Regering van lopende zaken nog een tijdje aanblijft.

Tot slot een suggestie voor de heer Bart Martens: de voorzitter van het parlement wil weg van vragen om uitleg om dit soort dossiers te bespreken. We zouden dat heel handig kunnen

oplossen door bijvoorbeeld een zesmaandelijks rapportering te krijgen over de stand van zaken van project 2014. Dan moeten we de minister niet vervelen met punctuele vragen en kunnen we een of twee keer per jaar een rapportering krijgen. Voor de collega's, de minister en de administratie zou dat efficiënter zijn en een verbetering van onze werkzaamheden.

De heer Wilfried Vandaele: Mijnheer Van Mechelen, ik neem aan dat de criterianota ter beschikking wordt gesteld.

Minister Geert Bourgeois: Ik zal die bezorgen.

De heer Wilfried Vandaele: Ik denk dat een periodieke rapportage van het project 100 jaar Grote Oorlog ook mogelijk is. We zullen vragen dat de commissiesecretaris dat meeneemt.

Minister Geert Bourgeois: Ik denk dat dat een goede suggestie is. Nu gebeurt dat gefragmenteerd. Onlangs ging het in de commissie Bestuurszaken over de vooruitgang inzake diversiteit en genderrapportering. Ik krijg van diverse bezorgde collega's schriftelijke vragen of vragen om uitleg over die kwestie. De ene collega weet niet van mijn antwoord aan de andere, en dit leidt tot fragmentaire behandeling. Daar hebt u gelijk in.

Misschien is het goed om ook over dit onderwerp een zesmaandelijks vooruitgangsrapportage te maken. Dan kunnen we daar tijd voor uittrekken en kunnen alle geïnteresseerden aan het debat deelnemen. Nu zien we de grote lijnen niet meer.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■